

08.02.2022

Notat – kommunalt eid aksjeselskap og krav til offentlighet.

Utgangspunkt for notatet:

Møteinnkalling - Kontrollutvalget i Ørland kommune

Arkivsak: 22/30 Møtedato/tid: 11.02.2022 kl. 09:00 Møtested: Rådhuset, møterom
Kopparen

«Kontrollutvalget ber styrelederen i Kopparn Utvikling AS redegjøre for hvordan selskapet ivaretar bestemmelsene i offentleglova i utvalgets neste møte.»

Bakgrunn:

Valsneset industriområde ble etablert på slutten av -70 tallet.

På slutten av -90 tallet ble Valsneset et sentralt sted i arbeidet med å etablere vindkraftteknologi i Norge, noe som bl.a. resulterte i at Trønderenergi etablerte sin første vindpark med fem vindmøller i 2006.

Det også etablert et Norsk testsenter for vindkraftteknologi med tre konsesjoner for utprøving av ulike typer vindmøller.

Det store gjennombruddet for Valsneset som industriområde kom i 2014, da Marine Harvest AS (nå MOWI AS) åpnet sin første forfabrikk med 50 ansatte og en kapasitet på 200.000 tonn fiskefor til bruk i oppdrettsnæringen. I 2019 hadde antall ansatte økt til ca. 90, og fabrikken omsatte fiskefor for ca. 4,5 milliarder kroner. I 2021 har fabrikken fått tillatelse til ytterligere økning av produksjonen opp til 420.000 tonn, og vil med dette være en av verdens største fabrikker for produksjon av fiskefor.

I 2019 ble testsenteret avløst av et nytt vindkraftselskap, Vimle, som etablerte seg med tre nye vindmøller på Valsneset, som dermed kan ansees som selvforsynt med elektrisk kraft.

På Valsneset er det også etablert en fabrikk ved navn Fiizk Protection AS som produserer tekniske tekstiler til bl.a. lukkede oppdrettsmerder for oppdrettsnæringen.

Kopparn Utvikling AS

- **VALSNESET ENERGI OG INDUSTRISELSKAP AS – etablert i 2000.**
Investering og utvikling av Valsneset industriområde i Bjugn.
Det ble investert 3 mill. kr. i kjøp av g.nr. 3, b.nr. 20 – ca 500 mål areal på Valsneset.
Ordfører var styremedlem og rådmannen varamedlem til styret.
- **2012: endring av navn til Kopparn Utvikling AS**
Daglig leder; Arnt Ivar Kverndal – styreleder; Frode Blakstad, begge fra INAQ AS
Dette skjedde like etter det ble bestemt at MOWI AS vedtok å bygge en ny fiskeforfabrikk på Valsneset og kjøpte tomt og kai av Kopparn Utvikling As for 10,8 mill kr.

I perioden etter ble det også solgt arealer til flere bedrifter:
 - Botngaard AS (nå Fiizk As)
 - Gustav Melum AS
 - Valsneset Eiendom (nå Torra AS)
 Selskapet hadde
- **Ogne Underun tok over som ordfører i Bjugn kommune januar 2015**
- **Emil Raaen tok over som rådmann i Bjugn kommune i 2015**

Det ble etter hvert en bekymring for hvordan penger ble brukt i selskapet.

Ådne Røkkum ble engasjert som næringssjef i Bjugn kommune i 2016 og tok ansvar for å rydde i økonomi bl.a. gjennom å avslutte samarbeidet med innleie av daglig leder og styreleder fra INAQ AS. Røkkum gikk inn som daglig leder i januar 2017 ved siden av jobb som kultur og næringssjef (senere enhetsleder næring i «Nye ørland kommune» fra 01.01.2020).

Regnskap:

2012:

2013:

2014:

2015:

2016: - 3,5 mill. kr.

2017: - 1,5 mill. kr.

2018: - 326.000 kr.

2019: - 334.000 kr.

2020: - 633.000 kr.

I tiden etter 2017 har vi jobbet mye med å rydde opp i økonomi og andre relativt kompliserte saker som har skapt utfordringer for selskapet.

Vi fikk ryddet opp i flere mislykkede vindmølleprosjekter ved å inngå nye avtaler om etablering av vindmølleanlegg (Vimla As) som også bidro til å øke inntektene.

I 2019 fikk Kopparn Utvikling As et oppdrag av Bjugn kommunestyre om å utrede bygging av nytt kaianlegg på Valsnesett, og det ble satt av kr 15 mill. på et fond for å starte dette arbeidet.

Styremedlem Ulrik Rabben la til rette for etablering av MOWI feed As sin etablering på Valsneset i 2012. Han var også daglig leder for Valsneset Utvikling KF og jobbet med flere andre etableringer, bl.a. i Gullvika Industriområde i Lysøundet. For å kunne jobbe med dette hadde han en delstilling (40%) som konsulent og dette opphørte første halvår 2021.

Ogne Undertun gikk inn som styreleder ved årsskiftet 2019/2020 og for å kunne håndtere alle oppgaver i selskapet ble det vedtatt at han skulle ha en funksjon som arbeidende styreleder i 30% stilling.

Begge stillinger ble lønnet ut av kommunen som får refusjon fra selskapet.

Fra tidligere årsresultat på flere mill. kr. i minus, har vi nå kontroll på økonomi gjennom at inntekter og midler avsatt på fond dekker selskapets utgifter. Midlene brukes til det de er avsatt for; forberede kai-bygging og nye etableringer på Valsneset.

Kopparn og offentlighet:

Når det gjelder kommunalt heleide aksjeselskap er det klart at Offentleglova gjelder, men ikke helt enkelt å finne et godt enhetlig svar på hvordan dette skal utføres eller praktiseres.

Samfunnsbedriftene (KS) sier dette om saken:

«Samfunnsbedriftene får ofte spørsmål om hvilke regler som gjelder for offentlighet og innsyn i styresaker - for selskaper som er helt eller delvis kommunalt eid. Det er ikke noe enkelt ja /nei svar på dette, og det er nok også ulikt hvordan det praktiseres i ulike selskaper.»

For selskaper som helt eller delvis er eid av kommunen må man ta utgangspunkt i offentleglova § 2 første ledd. Denne bestemmelsen sier hvilke vurderinger som må gjøres for å vurdere om et selskap med kommunalt eierskap er omfattet av loven

Selv om man skulle komme til at selskapet er omfattet av offentliglova etter § 2 første ledd, kan det likevel være slik at selskapet er omfattet av unntaket i andre ledd. Andre ledd sier at loven ikke gjelder for selskaper som «hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private».

Styremøtene er kun ment for styrets medlemmer, daglig leder og eventuelle andre særlig inviterte, og er som hovedregel ikke åpne for offentligheten.

En av styrets viktigste oppgaver er å sørge for utvikling og drift av selskapet, innenfor de rammer som eierne har gitt i vedtekter, eiermeldinger osv.

Da er det viktig at styret får ha frie diskusjoner og kan legge strategier og planer for videre utvikling for selskapet uten at styremedlemmene behøver å «veie sine ord» og uten å være redde for at konkurrenter skal få innsyn i selskapets strategier.

Dersom ansatte, offentligheten, lokalaviser eller andre har behov for mer informasjon i en sak styret har behandlet vil det være naturlig at styret vurderer dette, og at styrets leder eller daglig leder informerer – ikke det enkelte styremedlem.

Når det gjelder **dokumenter** utarbeidet for styrets arbeid, er det ikke noe eget unntak i offentliglova for dette. Typiske styredokumenter vil være innkallinger til styremøtene, protokoller, rapporter, notater og annet underlagsmateriale styret har behov for i sitt arbeid.

Det vil likevel ofte være behov for å beskytte deler av den forretningsmessige driften av selskapet fra innsyn. Dette kan for eksempel være strategidokumenter, taktiske vurderinger, forretningsplaner og andre dokumenter det ikke er ønskelig at andre eller konkurrenter får innsyn i.

Offentleglova har derfor bestemmelser som kan beskytte slike dokumenter og vurderinger i blant annet § 13 om taushetsplikt for næringsopplysninger av konkurransemessig betydning, og § 23 om hensynet til beskyttelse av forhandlingsposisjon. Offentleglova § 14 om organinterne dokumenter og § 15 om dokumenter innhentet utenfra for den interne saksforberedelsen kan også være aktuelle bestemmelser for unntak.

Får man en begjæring om innsyn i et styredokument må man på bakgrunn av disse unntaksbestemmelsene gjøre en konkret vurdering av om opplysningene i det aktuelle styredokumentet er av en slik art at de skal unntas offentlighet.

Det må foretas en konkret vurdering av hvert enkelt dokument og opplysning.

Dersom opplysningene ikke kan gis ut må de «sladdes» bort før man eventuelt gir ut deler av protokollen eller andre styredokumenter ved en innsynsbegjæring.

En del selskaper praktiserer meroffentlighet og åpenhet ved at de rutinemessig legger innkallinger og protokoller på sine hjemmesider.

Mange har bestemmelser i selskapsavtale og vedtekter og noen selskaper har også bestemmelser i styreinstruksen som sier noe om hvordan dette skal være i selskapet.

Bjugn kommune

Da Emil Raaen ble ansatt som rådmann i Bjugn kommune ordnet han det etter hvert slik at alle møter i Kopparn Utvikling AS ble satt på møtekart, tilsvarende kommunale nemder, råd og utvalg og dette ble utført av kommunalt ansatte. Denne praksisen ble fulgt ut 2019.

«Nye» Ørland kommune

Etter kommunesammenslåingen f.o.m. 01.01.2020 endret dette seg og Kopparn Utvikling ble ikke lenger en del av systemet for rigging av kommunale møter.

Kopparn Utvikling AS har etterspurt dette, og fikk da beskjed om at dette måtte vi betale for og vi opplevde ikke at den nye kommunen egentlig var så veldig interessert i dette.

Det ble heller ikke tatt opp som tema av kommunedirektør Emil Raaen i våre samtaler med ham.

Nåværende praksis

- Alle styreinnkallinger, saksdokumenter, referater fra styremøter sendes til styremedlemmer.
- Alle saksfremlegg vurderes i forhold til off. loven og om saken skal unntas offentlighet eller ikke. I så fall står det i saken med henvisning til hvilken paragraf som er benyttet.
- Innkalling, sakliste og protokoll til generalforsamling publiseres i kommunens møteinnkallingssystem.
- Selskapet står relativt fritt til å engasjere seg i ulike saksområder, men prøver å ha en så ryddig holdning til dette som mulig for ikke å «trå i andres bed». Det er derfor viktig for oss å holde andre orientert om hva vi driver med, så lenge det ikke omfatter det vi mener er forretningshemmeligheter.
- Kommuneledelsen orienteres jevnlig om hva selskapet foretar seg og har muligheter til å komme med innspill og råd til virksomheten.

- Selskapet benytter regnskapstjenester fra Ørland kommunes økonomiavdeling og vår økonomisjef er også økonomisjef i kommunen og er rådgiver for oss i økonomiske spørsmål.
- Selskapet har også meldt seg inn i begge lokale næringsforeninger (ØNF/BNF) og har jevnlig møter (hver 14. dag) med disse for å ha en gjensidig dialog om næringsutvikling i kommunen. Enhetsleder for næring i Ørland kommune inviteres også med på møtene.
- Selskapet har også meldt seg inn i NIT for å ha tilgang til kompetanse og større nettverk i Trøndelag og Trondheimsregionen.
- Kopparn Utvikling AS har aldri nektet noen innsyn i våre saker eller vårt arbeid, så lenge dette ikke omfattes av unntak med begrunnelse i offentlighetsloven.
- Kopparn utvikling AS har registrert at Bjørn Glørstad har sendt en henvendelse til kontrollutvalget, men har aldri registrert noen henvendelse fra vedkommende om å få informasjon på det han lurte på eller de påstander han fremsetter.

Vi stiller spørsmål om kontrollutvalget burde bedt Glørstad ta kontakt med selskapet for å få ut ønsket informasjon og komme tilbake hvis han ikke fikk de informasjonen han ønsker.

- Kopparn utvikling AS er klar over de utfordringer kontrollutvalgets sekretariat peker på:
 - o Organiseringen av Kopparn Utvikling AS er ikke i samsvar med KS' anbefalinger om offentlig eierskap, men et resultat av at selskapet tidligere har hatt vesentlige utfordringer bl.a. på økonomisiden og har måttet ta nødvendige grep for å kunne overleve. Dette har skjedd i nær dialog med eier (Bjugn kommune og «Nye» Ørland kommune).
 - o Selskapet har to sentrale lokale politikere som styrets leder og nestleder og dette krever en ryddighet i måten selskapet jobber på.
 - o Som kontrollutvalgets sekretariat påpeker har kommunestyret suveren rett til å organisere selskapet, og så lenge kommunestyret er tilfreds med selskapet og driften, er det ikke grunnlag for kontrollutvalget å stille spørsmål ved organiseringen.
 - o Kopparn utvikling As forholder seg til vår eier og vil til enhver tid forholde oss til hvordan eier ønsker at selskapet skal driftes. Dette skjer best gjennom kontinuerlig dialog og gjennom nødvendige vedtak i kommunens eierskapsmeldinger og i generalforsamlinger. Hvis eier ønsker å legge til rette for det, vil selskapet selvsagt offentliggjøre møteinnkallinger mm. på kommunens hjemmesider slik man har praktisert dette tidligere.